

Стребкова Ю.В.

канд. філос. н., доцент,

доцент каф. філософії

РОЗДУМИ ПО ГЕНДЕРНУ ТЕРМІНОЛОГІЮ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Бурхливий розвиток глобальних інформаційних мереж заторкає потреби та інтереси як соціальних груп так і окремих індивідів. Ставлення до інформації у суспільстві пов'язане не лише із розвитком інформаційних технологій, а й зі сприйняттям наукових даних, оформленістю та способами подачі наукової інформації. Комплексний підхід до інформаційного права, як і будь-якої нової галузі знань, бере початок з упорядкування термінів, понять та дефініцій. Згідно з Окінавською хартією, використання інформації як суспільного ресурсу пов'язане із вільним обміном знаннями, взаємною терпимістю і повагою до особливостей людей [3]. Звісно, множина прав і обов'язків учасників суспільних відносин, також, тісно пов'язана із мораллю, традиціями та побутуючими уявленнями про нормативність, зокрема гендерно-рольовим статусами громадян. Дослідники інформаційного права відзначають важливість уніфікації глосаріїв з інформаційно-правової тематики та потребу у формуванні, на основі концептуально оновленої методології інформаційного права, засад інформаційної аксіології (Р. Калюжний, І. Сопілко, М. Швець, В. Цимбалюк) [7, с. 27]. Суб'єкти та об'єкти регулювання суспільних відносин, соціальні факти, що використовуються у інформаційному праві мають гендерний вимір. З'ясування закономірностей розвитку такої складної системи виходить за рамки прикладних наук, а міждисциплінарність гендерної проблематики спонукає до філософських роздумів.

Вирішення прикладних завдань інформаційної безпеки, біоетики та біополітики, також, нерозривно пов'язані з гендерною системою суспільства. У багатьох країнах проблеми проституції та порнографії є у фокусі

інформаційного права, інформаційної та кібербезпеки. Наразі наукові пошуки вирішення завдань врегулювання гендерної взаємодії в Україні ускладнені рядом чинників. Серед яких - клерикалізація, псевдонаука та лженаука, що проникли у інформаційний простір, освіту та систему гуманітарного знання. Розвиток інформаційного права на сучасному етапі значною мірою визначається процесами європейської інтеграції України. Варто наголосити, що зміст інформаційних правовідносин у сфері біополітики нерозривно пов'язаний із положеннями, концептами та визначеннями сучасної гендерної теорії і не може бути визначеним без урахування гендерної складової. Зокрема, це право фізичної особи створювати, одержувати, знати, фіксувати, використовувати, поширювати та зберігати інформацію про статеві контакти, батьківство, материнство, донорство репродуктивних матеріалів та ін..

Зауважимо, що гендерна термінологія досі перебуває у стані активного розвитку. У Міністерстві освіти і науки України з 2016 на громадських засадах започатковано посаду радника Міністра освіти і науки України з питань політики гендерної рівності та антидискримінації в освіті. Першим кроком на шляху досягнення гендерної рівності стало вживанням фемінітивів у публічних виступах посадовців міністерства, проте незмінною залишилась гендерно сліпа термінологія кваліфікацій професій та освітніх стандартів. Цікаво, що Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020», яка була розроблена Робочою групою з питань політики гендерної рівності та протидії дискримінації в освіті, досі не прийнята, з проблеми «небажаності» гендерної термінології в українському законодавстві. Під час цьогорічних зустрічей представників Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій з міністром освіти і науки України знову піднімалися теми «недопустимості впровадження в освітній процес «гендерної ідеології» і «пропаганди гомосексуалізму» [1].

Всеукраїнська рада церков відкрито виступила також проти ратифікації Україною Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) під приводом «неприйнятності» для українського законодавства терміну «гендер» та його тлумачення науковцями [1]. Зазначимо, що у рамковому законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» базовий термін «гендер» не визначається. На нашу думку, у сфері інформаційного права гендер доцільно визначити як соціально-рольовий та суспільно-нормативний статус громадян України, що пов'язаний зі статтю людини.

Загалом, проблемною залишається адаптація правової системи України до законодавства ЄС та міжнародних угод. Так, Україна може стати повноправною учасницею Гаазької конвенції про захист дітей і співробітництво з питань міждержавного усиновлення (1993 р.) після ухвалення Верховною Радою закону про приєднання до цієї конвенції. «Такий законопроект було розроблено Міністерством юстиції за участі всіх зацікавлених органів влади», проте «ми досі не приєдналися до Конвенції» [4]. Українська законотворчість часто послуговується термінами, що вийшли з європейського ужитку в середині минулого століття [5]. Як позитив, зазначимо, що цього року Президент підписав Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації».

Застарілі концепти релігійної моралі, проникаючи до статей українського законодавства, значно ускладнюють вирішення суспільно важливих завдань. Як приклад можна навести термінологію, пов'язану із проблемою проституції, що закріплена у чинному Кримінальному кодексі України: «вчинення розпусних дій», «місця розпусти», «звідництво», «бузувірство», «статева розпуста» тощо. Не виправить ситуацію, а скоріше, погіршить її, запровадження термінології, відсутньої в міжнародних конвенціях щодо протидії торгівлі людьми та сексуальної експлуатації;

термінології, проти якої виступають правозахисні організації з протидії проституції, зокрема використання термінів «секс-робота», «секс-працівник», «секс-послуги» тощо. Натомість застосування термінів та визначень з міжнародних конвенцій та Глосаріїв ООН слугуватиме посиленню боротьби з цим явищем, зокрема сприятиме зменшенню попиту на сексуальну експлуатацію і уможливить внесення до Кримінального кодексу України статті про відповідальність покупців в проституції, за прикладом Швеції, Норвегії, Ісландії, Франції, Республіки Ірландії, Канади та Північної Ірландії.

Проте, пошук термінологічної досконалості – справа віддаленої перспективи. На сьогодні, значна частина гендерних визначень у прийнятому в рамках гармонізації з європейським простором законодавстві, не дає можливості навіть визначити об'єкти та суб'єкти правовідносин. На розгляді Верховної ради перебуває законопроект, що передбачає цілковите вилучення з українського законодавства, усталеної у міжнародних нормах, гендерної термінології [6]. Цим же законопроектом знову передбачається покарання за «пропагування одностатевих сексуальних стосунків», що стане ще однією проблемою інформаційного права.

Оскільки стратегія розвитку інформаційного суспільства має супроводжуватись розвитком людських ресурсів [3], сучасна гендерна термінологія, що визначена у законодавстві України, повинна відображати приватний та публічний гендерний зрізи суспільних відносин. Отже, врегулювання міжгендерної взаємодії потребує подальшої соціально-філософської ревізії українського законодавства з урахуванням глобальних процесів та застосуванням наукової термінології гендерних досліджень.

1. Всеукраїнська рада Церков обговорила з міністром освіти здобутки у галузі інтеграції духовної та світської освіти // Релігія в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.religion.in.ua/?do=search>

2. Зустріч із Всеукраїнською радою церков // Вісник Міжфракційного депутатського об'єднання «Рівні можливості», № 13, березень 2017. м. Київ, — 13 с.
3. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163/print
4. Приєднання України до Гаазької конвенції про захист дітей мінімізує ризики комерційних та кримінальних усиновлень [Електронний ресурс] / Міністерство юстиції України [Урядовий портал]. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/minyust-priyednannya-ukrayini-do-gaazkoyi-konvenciyi-pro-zahist-ditej-minimizuye-riziki-komercijnih-ta-kriminalnih-usinovlen>, 15 березня 2018 р.
5. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав дітей на безпечний інформаційний простір : постанова Верховної Ради України від 02.10.2012 р. № 5300-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45128 .
6. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту суспільної моралі та традиційних сімейних цінностей № 8442 від 07.06.2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64163
7. Сопілко І.А. Особливості тлумачення окремих термінів інформаційного права / Ірина Сопілко // Юридична Україна. – 2013. – № 12. – С. 27–31;
8. Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality / European Parliament resolution of 26 February 2014 on sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality (2013/2103(INI)) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2014-0162>